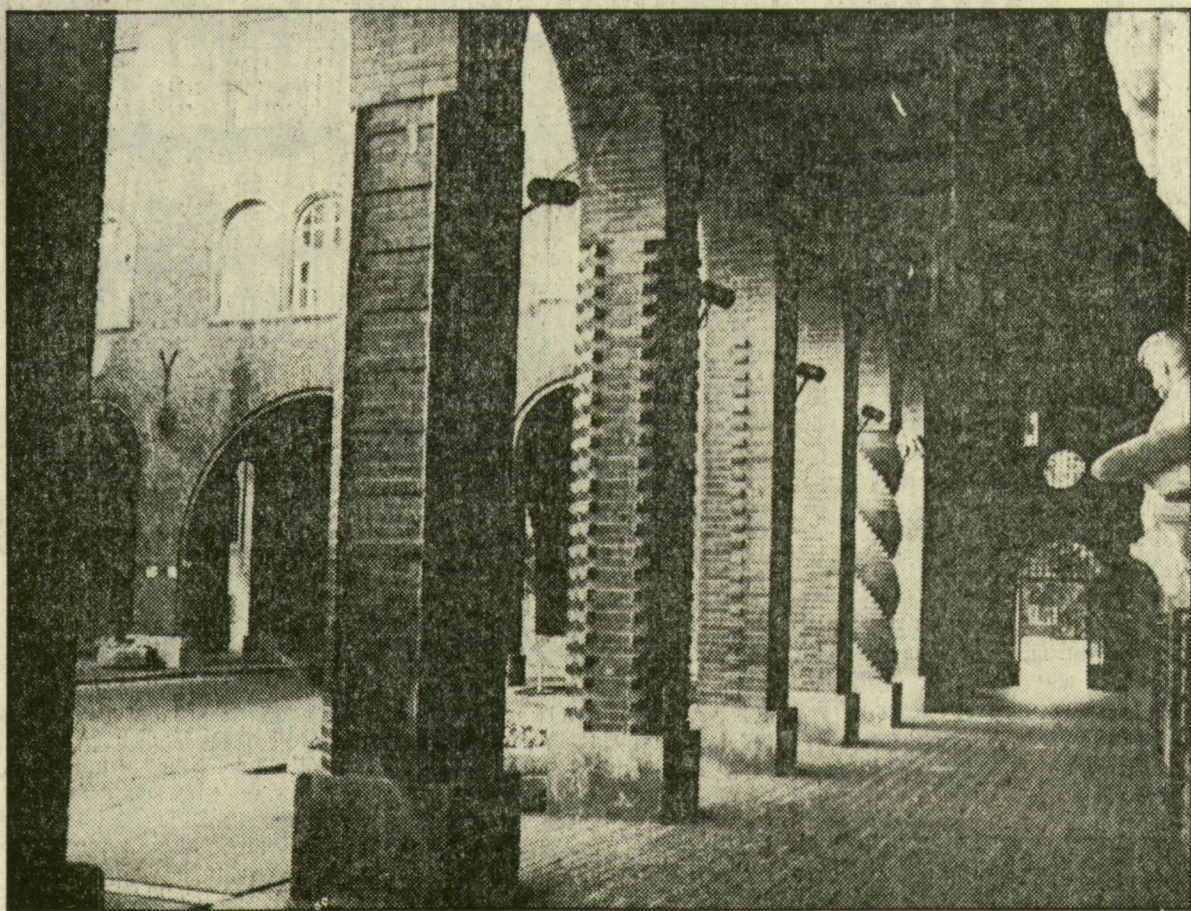

RÉGI TÖRTÉNETEK

Párbeszéd anyámmal

— Azt hittem, már többé nem is látlak — csókol meg anyám, ahogy beköszönök hozzá.

— A munka leköt.
— Tán cukorból van a város? Hozzáragadtál, mint légy a papírhoz?
— A nyugdíj kitartok.
— S bírod?
— Bírnom kell. Tanítottam a fiaimat, az is valami.

— Örülök, hogy sikerül.
— Talán.
— Megadod a választ — motyogja anyám és a keze erősen reszket, ahogy kendőjét igazgatja.

— A világ megváltásában hiszel-e még?
— Nem. A hitem erősen megcsappant. Tele a világ szeméttel.

— Az én életem mán kicsi, megnézheti akárki, akármikor, azon nincsen piszok. Elhiszed, he?

— Ki kíváncsi rá? Elmúltak azok az idők.

— Nem hihetem.
— Pedig így igaz — mondom keményen és kabátomról lepöccintek egy tollpíhét. Nincs itt tökéletesen rendben senki, a szénája, hiába hápog. Régen a családodnak te sem teremtetted elő azt, amit mások — látom, hogy anyám nyílt tekintete elkomorul és kering a szobában.

— Mi a kutyaszart tudsz felmutatni? Na, halljuk hát!

— Tanultam, összetartom a családomat, s nem hagyom, hogy legyőzzenek a szenvedélyek! Naponta megküzdök a fil-lérés fennmaradásért.

— Ezt tekintsek példának? Nagyon biztos lettél magadban, netán tévedhetetlen is? Én meg csupán azt akarom, hogy a mindennapi nyugdíjamból éljek meg úgy, ahogy. A környezetem tiszta legyen, de Harácsország épül, a zsebét nézi a legtöbb ember, az ország meg legatyaodott. Te is inkább ingyen öntudatoskodj, ne a pocakodért! Miben tudnál példát mutatni, kisfiam? — s kételkedése közepette a kezét szája elé kapja.

— Az irtóra nehéz. Nem is olyan vagyok.

— Az a baj, hogy nem léptek már a földre sem! Mikor csapoljátok meg az új milliomosokat, a kutyaházi harács-tetűket? Nem mernek a saját húsotokba vágni, félték? Soha nem féltem, most sem reszketek attól, hogy a nyugdíjamat kiveszik a kezemből, s nem arra forgok, amerre süt a nap! Ha egy nap nem eszek, mondjad mán, legalább nem kapok agyvérzést.

— Ugyan, anyám, nem csapattunk fel fosztogatóknak. Ne értenéd, éppen te ne értenéd? — sóhajtok és türelmetlenül a nyakkendőmet igazgatom. — Vagy csak sértődöttségemben bolondozol?

— Itt mindig elrontunk valamit, hol erre, hol arra húzzuk a szekeret! A magyarázkodásból meg művészetet csinálunk, te is mesemondó lettél, hátat fordítottál ásonak-kapának, meg a kalapácsnak. Atjáróhely ez, olyan, ahol minden megtörténhet, huzatos légkörű és kedveli a meséket — csap a levegőbe anyám.

— Nem úgy találom.

— Azt meghiszem, de nálam más az ábra. Haragszol, he? Kár lenne duzzognod, még mindig jobb, ha tőlem kapod a fejmosást, mint idegentől.

— Csóstól jön az áldás, hol az idő, hol az ember, hol a szomszéd, mindig fáj itt valami, ezt látod, elismerem. Azért soknak elég szépen megszaladt, számold már össze, hány emeletes ház épült a faluban!

— A lopogatásból. A vérükben van, ezt tanulták, ezt látják, abban hisznek, amit beválhatnak a boltban. Minél magasabb a szék, annál telhetetlenebb az étvágy. Te is a zsíros kasztroly közelébe helyezkedtél.

— S látszik rajtam? Hiszen napról napra vegetálok.

— Mi a fenének güriztem én annyit? Hogy ilyen szegénységre jussak? Hogy lehet így elrontani az életet? Csak az én hibám, kisfiam, egyedül én rontottam el? He? Mit tudsz válaszolni? Dugába dőltek a házasságaim, s hitvány kölyköket neveltem? Farkasokat? Ók harapdáltak keserűvé? Hát nem? Ez a vesztém? Jó akartam maradni és nem sikerült. A becsületemmel mire megyek? Nincs szüksége rá senkinek? A sarkon áruljam talán? Ha mindenki becsületes, akkor én csalok, vagy tényleg egy agyalágyult, holdkóros lett belőlem? — legyint anyám. — Az a helyzet kisfiam, becsaptak engem, de az is lehet, hogy én csaptam be magamat. Nehezen tudom megemészteni, hogy elkaptak a feketézésért annak idején, most meg kalapolnak a gazdagodók előtt. Nem egyformán változott meg velünk a világ. A tisztességet ki se árusíthatom, mint a megunt portékát. Amit más már levett és kiévezett, az hozzám még ezután érkezik, ha egyáltalán idetalál. Legjobb lenne egy tisztesség-boltot nyitnom, gebines alapon.

— Abban van fantázia — kottyantom közbe és mosolygok —, ott legalább beszerezhetnék a hiánycikkeket egyesek.

— Nem szeretem, ha egyszer a tüzet fűjják, másszor a fenekemet, ugyanazért. Az időm meg elment ám, úgy odalett, hogy alig vettem észre, s mondd meg mán, hát mire is telt el? Megérte ezt a nagy kínlódást, he? Sohasem hittem, hogy így megkeseredik a szám, s akik biztattak, hogy dolgozz, fialj, most ók is szegyelek és velünk meg jobban szegyelették azt az időt! Kiben és miben bízhatnék még? Egyre nehezebb az életet elviselni, lehet tán, mert nem értem a mai módit, hogy gebinben méríték ki a hasznót és a hitelt, a család, a szélhámosság boldogul, de én nem tudok mán mássá válni, s végül az is kiderül, nem vagyok olyan becsületes, mint azt hiszem? Ki segít rajtam és mivel? Mi az ára? Belelátok a levesembe, s ha két szem krumplival több kerül a fazekamba, kiveszitek belőle és lyukat beszéltek a hasamba, hogy ez így egészséges, és így kívánja a jövő. Miért velem gatyáztok? Azokat tőtyésszétek, akik uraskodnak! — kiabál anyám kipirult arccal, indulatosan. — A porciózásra nem vigyáztok. A kondérok-nál süketek és vakok vagyunk, szólhát puska is a szomszédunkban, első a marakodás. Aki ember a talpán, a munkájában nem hitvány, az ügyeskedések és fifikáskodások nélkül is legalább úgy boldoguljon, mint aki csak a napot nézi, vagy még a halottról is lehúzza a vizes lepedőt! Aki meg nyugdíjas, ne szoruljon szegény-konyhára.

— Ki vesz téged komolyan, anyám? Milyen alapon dúlsz-fúlsz? Ismerhetné a játékszabályokat, akinek itt nincs hatalma, az hulla, kár ugrabugrálnia!

— Szóval éhen, vagy tele hassal rőfög-

hetünk, mint a malacok? Élni mikor tanulunk meg? Vagy az sem sürgős, mert túlságosan kinyílik a csipánk, s belétek harapunk? Ehhez mit szólsz? Igaz, te sem vagy igazán kíváncsi rám, hébe-hóba leugrasz és azzal ámen. Pedig szászámra gyártom a leveleket, hogy azokból okuljál! De hiába bőfögök, ettől még nem változik semmi. Miért nem értjük meg egymást? Nem akarjuk? Nem az fáj nekem, hogy kacsalábon forgó paloták készülnek, hanem hogy mások ennyire különbek nálam, mert őket arannyal fizetik. Egyiket arannyal, másikat meg kenyér-hejjal? Vagy azzal se? Mondd meg mán kisfiam az igazságot és nem pofázok én tovább! Nyugtass meg, ha tudsz!

— Belőled aztán bugyog ám az öntudat — hajlok anyámhoz és megsimítom az arcát. — Legyünk makulátlanok, szajkózod, de nekem annyi is elég, legyünk és maradjunk emberek — dörzsölgetem a homlokomat és szürkésfakó már az arcom a fáradtságtól.

— Ettől én még nem vagyok boldogabb!

— Elismerem — bólintok —, de a kiabálással nem haladunk előre, legfeljebb a diliházba, pedig itt aztán igazán ordibálnak egyesek. Az okokat kell feltárunk és változtatnunk az igazságtalanságokon, az aránytalanságokon, nem pedig sértődötten lefröcskölni az egészet...

— A piszkosa maga alá temetett, soknak meg felragyogott a csillaga, még a budiba is ótóval közlekedik. Honnan tudhattam volna ezt előre? Nélkülöm sehova se jutottatok volna ti sem. Nagyon az árnyékba szorítottak, vesztül kibábráltak velem.

— A te hibád is.

— Mér? Megmondanád? Mert tizenegy gyereket világra hoztam?

— Lehetnél nagyságos asszony te is.

— Áruld mán el, hogyan, mert eddig nem jöttem rá!

— Lottózással! Az éppen neked való.

— Hehehe... Ne izélj mán! Én nem értek semmihez, osztán megvinultem, csak azt látom, hogy az egyik-másik mán aranyat tojik, nekem rígen se vót semmim, most is kódís maradtam. Te nem veszel egy házat, kisfiam? Olcsón adnák, egy nádfedeles kulipintyót.

— Nem.

— Nincs pénz?

— Nincs. Nem értem a pénzcsinálást.

— Te is eltékoztalt magad? Nem hihetem. Akkor minek az én példám, aki azt akartam, hogy az értékben ne csalódjak? Mégis csalódtam végül. Arról miért nem papolsz, hogy nincs erkölcsi tartásunk, hitünk? Kiben-miben is lehetne? Képmutatásra, hazugságra nevelünk, talán benne van ez a levegőben, s talán sokan örülnek is ennek, hogy kifújt, nyomott nép ez, majd csak megemészti önmagát?

— Csak az tarthat meg bennünket, ha értjük egymást, és segítjük, nem pedig marakodunk. Nincs más lehetőség, embernek kell maradni, csak itt és most érdemes élni.

— Mán abban sem vagyok biztos. Csupán a gyerekeimre lehetek büszke? Nem hihetem, hogy más értékem semmi. Hiszen nem tékoztaltam!

— Magadat, anyám, önmagadat, de talán éppen azért szeretünk annyira.

Füssy tréfás sírversei a Dóm építőiről

Lele József a Délmagyarország március 3-i számában — Csúri András adatai alapján — a szegedi Dóm építőiről írt. Sajnos, az egykori kétkézik jó részének már csak a vezetéknevét őrzi a gyérülő emlékezet. Bárány Jenő — folytatva a sort — a lap június 23-i számában a teret ölelő épületegyüttes mestereiről cikkezett.

A templom építése 1914. július 27-én félbeszakadt. Jóval a háború után, nehéz pénzügyi helyzetben, 1923. április 23-án kezdtek újból munkának. A tornyokon föliratos mézsköszalaggal jelölték meg azt a magasságot, amelynél az építkezés abbamaradt. Ezt — ma már alig észrevehetően — a téglá kétféle színe is elárulja. A város és a Tisza felőli tornyok homlokzatfalára a Szózatból vett idézetet és évszámokat véstek: „Az nem lehet, hogy annyi szív / hiába ontá vért 1914—1918.”

Az építkezésen dolgozott kőművestanulóként az 1907-ben Szegedre került, költői vénájú Füssy László (1899—1969), akinek 1914-től jelentek meg versei a szegedi sajtóban. A hányatott sorsú költőnek életében nem jelent meg verseskönyve. Posztumusz kötetét Péter László szerkesztette (Vox humana, Szeged, 1971.) Füssy tréfás sírverseket írt a fogadalmi templom építőiről, és e versikéket — őt idézve — két mokaüzetkében is kiadta. Az első címlapján ez áll:

SÍRVERSEK

Híres-nevezetes fogadalmi templomunk építőinek és építetőinek valamint egynémely megatalkodott kasza-kapa kerülőjének boldog emlékezetére

Egyetemi tandíjra valója elfogyván, a helyszínen végzett tanulmányok alapján írta: IGAZMONDÓ Szeged 1925

A borító nélküli füzetke mindössze nyolclapos, 63 bókverset tartalmaz. A másik, bővebb füzet címlapja:

Tréfás krónika híres-nevezetes fogadalmi templomunk keresztiszentelésének emlékére. Építőiről és építőiről, valamint egynémely megatalkodott kapa-kasza kerülőjéről való századunk során éneklendő igazmondó sírversekkel helyszínen végzett tanulmányok alapján írta: Garabonciás diák Szegeden, 1925-ben, az Úrnak szent esztendejében.

A Dómnak a Tisza felőli tornyára 1925. november 26-án helyezték föl a félmázsás keresztet. A címben erre történik utalás. A szerző előszava 1925. december 1-jén kelt. A 16 lapos, szintén borító nélküli füzet pár lépéssel odább, a Templom téri Koroknyomdában készült. (Ezzel immár 33-ra nőtt az ismert Koroknyomdatermékek száma!) A két sérülékeny füzetből alig néhány példány maradt fenn. Ezért talán nem lesz érdektelen, ha élve az alkalommal, válogatunk Füssy László tréfás sírverseiből.

Kezdjük a pallérokkal, a kőművesek (ácsok) munkavezetőivel. (A Lele-cikkben szereplő Bach helyesen Bach, az utó-neve Lipót.)

Bach főpallér

Állványozó mester, fő-fő generális, Hisz-e már Bach úr, hogy úr a halál is (?)

Csányi főpallér

Tudós Csányi úrnak van itt pihenője, Búsul is utána szatymazi szőlője.

Cinner főpallér

Szigort a jóssággal egyesített Cinner, Hirrel hirdesse ezt e halotti címer.

Következzenek a kőművesek:

Szöllősi

Mesterkőműves volt — s nem kőműves mester, Szenteket szapulni még tán itt se restel.

Öreg Csúri

Hol már nincsen fánigli, s nincsen töredelem, Öreg Csúri lágyan szendereg e helyen.

Fiatal Csúri

Ó se izzik immár a bús életkőhőn, Idekerült Csúri fiatalon s bohón.

Hódi

Bagó és boroska itt bizony nem módi: Ravasz módra későn jött hát ide Hódi.

Bodó

Bodónak bodóne sohasem volt tele, Kocsimában úszott el vagonának fele.

Révész

Sok pocát hízlalna meg a vaksi Révész, Am e bús gödörből nincsen visszavérés.

Húsnemű Zsótér

Paréjon hízlalta Zsótérunk a máját, Mégse kerülte el a sír sötét száját.

Balogh Gyurka

Napos gyermekszívét tornyainkba rakta, Lelkét meg az Úrnak csöndbe visszaadta.

Az Ácsok és állványozók című fejezetből:

Csúri

Eszerantó csillag nésvilágod egén Ragyog-e még neked, tisztaszívű legény?

Radics

Állványozók atyja visszahívunk sírva! Rémitő pocakod húzót csak a sírba.

A segéd munkásokról:

Emil, a francia

Párizsnak gyermeke a megszállás alatt Egy kis magyar lányért Szögedébe maradt.

Kubikos Rác

Kinyér-szállóját nyócvan évig ötte, A szögedi földet hőtig nyesegette.

Csillag, a tápai

Szatyrszenteléskor kilencszáznegyvenbe Höttra itta magát, s alászállott csendbe.

Palotás

Girhes órabéren lifibe téglát rakva, Palotáját biz ó soha fel nem rakta.

Vitéz Tóth

Menyecskét gusztláni sírjából is kinéz Doberdónak hőse, Tóth a kemény vitéz.

Két kőfaragóról. Auer Sándor 1913-ban került Süttről Szegedre: ide nősült. Szülőfalujából hívott társaival 723 köbméter haraszi terméskövet dolgoztak föl. 1951-ben hunyt el.

Meister Auer

A pocakos Auer kőbányát már nem nyit, Más adatok híján zengjen e dal ennyit.

Virág Márk

Serény kőszobrászunk, Má'kok közt a Virág, Gytkleső vésődet bámulta a világ.

A Pártfogóink című fejezetből. Az előzőhöz ennyit magyarázatképp, hogy a zsidó származású Back Bernát adományból készült a Szent Kereszt oltár.

A mecénás

Áll a templom s benne Back Bernát oltára, Lenn a hűvös kriptán duzzad-e még mája?

König Péter

Öreg Petrusunknak miséjére ebred Karácsony reggele kétezredik évnék.

Juhász Gyula

Visszajön ó hozzánk egy-egy tavaszéjen, S ott fenn bőrong halkán a toronyerkélyen.

Móra

Meséjének csöndes aranyhőmpolyével Otemplom kincséről többé nem regél el.

Végezetül két versike. Az egyik Cs. Sebestyén Károlyról, a lebontott Dömötör-templom és a megmentett Dömötörtorony tudós kutatójáról szól, aki napilapcikkeit ez időben Kőműves Kelemenként írta alá. A másik magának a versfaragónak önironikus epítváma:

Kőműves Kelemen

Csonka tornyáról ó soha le nem esvén, Ránk hagyta azt híven: professzor Sebestyén.

Füssy

Füssy bedől sírját bőven lepi móha, Pajzán sírverseket ó se költ már soha.

APRÓ FERENC

SZ. LUKÁCS IMRE